ЗАКАРПАТСЬКА
ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА
ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

Слово зворушеного серця

ББК 91.9:83.3(4УКР)5

С48

У біобібліографічному нарисі „Слово зворушеного серця” пропонуємо матеріал, де простежується формування поглядів Ольги Кобилянської, розвиток її самобутнього таланту. Розкриваються основні риси феномену жіночого письма, особливості художньої спадщини класика української літератури, чия творчість своєю кращою частиною увійшла в золотий культурний фонд нашого народу.

В додатках: присвяти Ользі Кобилянській, сценарій усного журналу, вікторини, огляд літератури та бібліографічні матеріали.

Видання адресоване бібліотечним працівникам, студентам, старшокласникам, викладачам літератури.

„Слово зворушеного серця” : біобібліографічний нарис до 150-річчя від дня народження О. Кобилянської / ЗОДЮБ; матеріал підгот. Л. С. Горай ; відп. за вип. В. Д. Чіка . – Ужгород, 2013. – 31с. : фото.

Укладачі: Л. С. Горай
Відповідальна за випуск: В. Д. Чіка.

© Закарпатська обласна бібліотека
для дітей та юнацтва, 2013

Сторінки біографії і творчості

Ольга Юліанівна Кобилянська побачила світ у далекому Карпатському закутку Північної Буковини, в містечку Гура-Гумора. Цей особливий світ розкішної природи, з неповторними національними традиціями, легендами, піснями, наклав на її душу незатертий слід, наповнив вічно живою красою, спонукав до творчості.

Змолоду полюбила цю землю: стрімкі потоки, високі смереки, розлогі полонини. Згодом зійшла з Карпатських вершин на буковинські доли, осягнула своїм проникливим зором весь простір рідної Вітчизни, відчула себе дочкою всієї української землі. Поступово прийняла в своє серце її болі, страждання і надії, полюбила всіма фібрами душі.

Увібравши в себе духовні надбання багатьох народів, чуйна до нових віянь у літературі, Ольга Кобилянська новаторською творчістю сприяла виходові українського письменства на світові обрії, збагатила його неминущими художніми цінностями.

Ольга Кобилянська народилася **27 листопада 1863 р.** у родині дрібного урядовця. Мати – тонка і поетична натура – все життя займалася вихованням дітей, яких було в неї семеро – п’ять синів і дві дочки. Всіх вона зігріла своїм теплом, всіх благословила на чесну дорогу життя.

Через п’ять років після народження Ольги батька переводять до Сучави. Там Кобилянські знайомляться з українським письменником Миколою Устиновичем. Це була чи не єдина родина серед тамтешньої інтелігенції, де співали українських пісень та говорили по-українськи. Між Ольгою Кобилянською та Ольгою Устинович зароджуються приятельські стосунки, що триватимуть до кінця життя майбутньої письменниці.

1871 року родина Кобилянських переїздить до Кімполунга, де минуло дитинство і юність Ольги. Тут дівчина відвідує початкову народну школу, навчання в якій проводилося виключно німецькою – офіційною мовою тогочасної

Буковини. З народної школи Ольга перейшла до дівочої нормальної школи, де через нестачу грошей навчалася лише до п'ятого курсу. Ольга Юліанівна багато займалася самоосвітою. Захоплювалася творами з соціології, політології та філософськими трактатами. Шукала себе в музиці (грала на фортепіано, цитрі, дримбі), непогано малювала і грала в театрі.

Кімполунзький період життя був, напевне, одним із найщасливіших у житті Ольги Кобилянської. Вона була молодою, сповненою енергії та любові, перед нею відкривався світ, який хотілося пізнати і підкорити. Саме в той час, у віці 13-14 років, вона пише вірші німецькою мовою, малює олівцем, потайки веде щоденник. Однак, не задовольняючись самими лише віршами та щоденником, починає писати оповідання німецькою, які надсилає до численних журналів, отримуючи відмову через недосконалість молодого таланту.

Умовно названий кімполунзький період творчості ранньої Ольги Кобилянської знаменний тим, що вона починає вчитися писати українською мовою.

У віці 18-19-ти років, будучи ще в Кімполунзі, а потім у Чернівцях, Ольга Юліанівна захоплювалася ідеєю жіночої емансипації. Разом з М. Матковською вона організовує у Чернівцях „Товариство руських жінок на Буковині", пише статті, робить доповіді про жіночий рух в країнах Європи. У 1894 р. Кобилянська відкриває бібліотеку, навчає дітей грамоти.

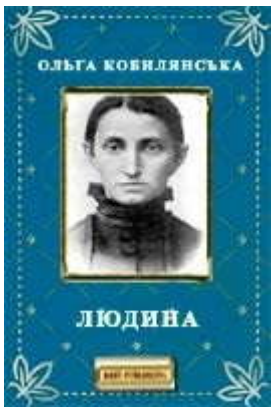

Тісно переплітається з раннім художнім доробком О. Кобилянської її мемуарна спадщина, особливо це стосується щоденника. Щоденники Ольги Кобилянської – це два загальні зошити. Записи вона вела з 20-річного віку протягом семи літ, німецькою, українською та польською мовами.

Мемуарна спадщина Ольги Кобилянської висвітлює формування естетичних поглядів, задуми щодо написання деяких творів, а головне – засвідчує українську ідею у творчому житті О. Кобилянської, яка мала філософське підґрунтя та політичну спрямованість.

Кожен запис у щоденнику – як вивірений крок, таємна сповідь перед собою. Зі щоденникових аркушів ми бачимо щоразу різну О. Кобилянську: то літераторку, то ліричну натуру, то людину, яку гнітить оточення, суспільний лад.

З переїздом у **1891 р.** до Чернівців – серця Буковинської України, для Ольги Кобилянської почався новий період життя, відкрився новий світ, широкий і багатий для творчої праці. Тут Ольга Кобилянська твердо постановляє писати по-українськи. Вона переробляє німецьку повість „Вона вийшла заміж” і під заголовком „Людина” друкує її в „Зорі” **1894 р.**

Пише українською наступну повість „Лореляй” **(1891 р.)**, завдяки якій з Кобилянською як з письменницею, прочитавши рукопис, знайомиться Леся Українка і відтоді пильно стежить за появою будь-яких інших творів. У **1896 р**. повість виходить друком під назвою „Царівна”. За ідейним спрямуванням „Царівна” продовжує і розвиває далі тему ранньої повісті О. Кобилянської „Людина”, але дає ширшу панораму життя інтелігенції, виразніше розкриває її ідеали, ідейні пошуки. Тут Ольга Кобилянська утверджується як письменниця-новатор, майстер оповіді про жінку, її внутрішній світ. Цей твір фактично і вводить письменницю в українську літературу.

На сторінках галицьких часописів друкуються твори, написані авторкою упродовж 1888-1895 років: соціально-психологічні оповідання, поезії у прозі, новели. Окремими виданнями виходить друком мала проза у книжках „Природа”, „Некультурна”, „Покора”, „До світла”, одночасно з’являються переклади іноземними мовами. В центрі уваги творів – психологія індивідуальності окремої людини.

Творчість О. Кобилянської вирізняється багатогранністю, оглядом широкого спектру всезагальних проблем людства. Одне з важливих місць у прозі письменниці посідає опозиція чоловічого й жіночого, що конкретизується в зіткненні феміністичних ідей з патріархальною традицією.

Особлива увага до проблем жіноцтва, становища жінки в родині й суспільстві зумовлена світом внутрішніх переживань, думками самої 0. Кобилянської. Героїні є проекціями її власного „я”, доповненими й великою мірою ідеалізованими. Письменниця передусім сама була однією з тих „нових жінок”,

які хоча й не заперечували цілком шлюбну інституцію, проте сенс свого життя вбачали не лише в завоюванні чоловічих сердець, а прагнули нарівні з ними здобути гарну освіту, віднайти й зреалізувати себе в суспільно-корисній діяльності, щоб займати незалежне становище. Для патріархальної свідомості такі погляди на життя межували з аморальністю; щоб відновити порушену гармонію, потрібні були також і „нові чоловіки”, які б зрозуміли й підтримали жіночі починання. Ці мотиви притаманні багатьом творам Кобилянської, але найчіткіше вищезгадані концепції простежуються у трьох повістях – „Людина”, „Царівна” й „Через кладку”, що поступово розкривають еволюцію поглядів їх авторки на так зване „жіноче питання”.

У творчості Ольги Кобилянської постала ціла галерея нових жіночих образів, які в своїй сукупності є складною формою відображення й вираження прагнень і почуттів письменниці, що вдумливо ставилася до життя, всюди шукаючи гармонії та втілення вищих ідеалів краси.

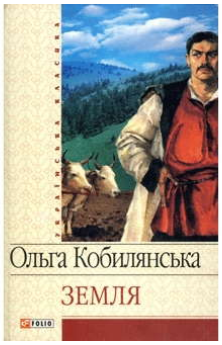

Основний, найпродуктивніший період творчості О. Кобилянської припадає на **900-ті** роки. Письменниця в цей час створює багато новел, оповідань, повістей, нарисів. В **1902** р. вона пише соціально-психологічну повість „Земля”, а **1909** р. – лірико-романтичну повість „В неділю рано зілля копала…”.

Висока поезія, глибока трагедія й психологізм повісті „Земля” поставили Ольгу Кобилянську в ряд найвидатніших українських художників слова ХХ ст.

Письменницею в основу одного з найпоетичніших, найліричніших творів – видатної повісті „У неділю рано зілля копала…”, покладено мотив романтичної пісні-балади „Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці”. „В неділю рано зілля копала…” – це гімн високому людському почуттю – коханню, хоча він і сповнений глибокого драматизму. Повість насичена ароматом українського фольклору, тут Кобилянська виступає тонким знавцем багатств рідного слова, поетом української прози.

Обидва твори – шедеври повістевого жанру. І „Землю”, і „В неділю рано зілля копала…” об’єднує міфопоетичний спосіб прийняття світу, що проявляється в одвічних категоріях добра і зла, світла і темряви, життя і смерті. Ці повісті остаточно вписали ім’я їхньої авторки в історію української літератури.

У ті ж 900-ті О. Кобилянська переживає драму особистого життя, пов'язану з іменем Осипа Маковея. Тривалі дружні стосунки, які виникли між ними, із взаємної симпатії з часом переросли у глибоке кохання. Вона мріяла про одруження і навіть першою заговорила про це. Коли Кобилянській ішов 38-й рік запропонувала письменникові Осипу Маковею одружитися. Він був молодший на чотири роки. Ольга йому писала: „Чи маєте відвагу розпочати життя, як я Вам пропоную? Я маю. Але Ви скажіть рішуче слово, і я піду за Вами”.

Маковей відповів зворушливо, але нерішуче. То була остання велика спроба Ольги знайти „того, котрий”, і коштувала вона великих душевних зусиль. Скоро Кобилянська пережила лівосторонній параліч, нібито від застуди. Але недуга була схожою на ті випадки в юності, коли любов валила Ольгу з ніг і наближала до смерті. Згодом О. Маковей несподівано одружився з іншою жінкою. Такий вчинок з боку коханої людини боляче вразив письменницю, залишив по собі глибоку душевну рану, як згодом виявилось, назавжди.

В Ольгу Кобилянську були закохані Я. Весоловський (редактор „Буковини”), німець доктор Отто, молодомузівець Остап Луцький, чиї платонічні взаємини із письменницею відображені в його любовному листуванні з 1904 до 1907 р. На пошану О. Кобилянської Остап Луцький видав розкішний мистецький альманах „За красою” (Чернівці, 1905), де вмістив найкращі твори переважно українських модерністів. Однак уже до кінця свого життя О. Кобилянська залишалася самотньою.

На той час припадає і продовження порушеної в ранніх повістях „Людина” і „Царівна” проблематики неординарної особистості, митця й інтелігента у суспільстві, пошуків і шляхів самовдосконалення і творчої реалізації, модифікованої у повістях „Німба” (**1905**), „Через кладку” (**1905**), „За ситуаціями” (**1913**).

Упродовж 1915-1923 рр. О. Кобилянська пише низку творів, у яких розкриває трагічну безвихідь, страждання, викликаних драматизмом ситуації, породженої Першою світовою війною – „Лист засудженого вояка до своєї жінки”, „Назустріч долі”, „Юда” (усі – **1917**), „Зійшов з розуму” (**1923**), які увійшли до збірки „Але Господь мовчить…” (**1927**).

У період 20-30-х рр. з-під пера О. Кобилянської виходять друком новели, в яких відчувається вплив символізму та містики; сюжетами деяких творів стають злочини, зумовлені патологічними відхиленнями людської психіки: „Лісова мати” **(1922**), „Вовчиха” (**1923**) та ін.

Нелегка доля судилася роману „Апостол черні”, який частково був опублікований у **1926** р. Втім, широкий читач зміг відкрити для себе світ останнього великого твору О. Кобилянської тільки в часи української незалежності (**1990 р**.)

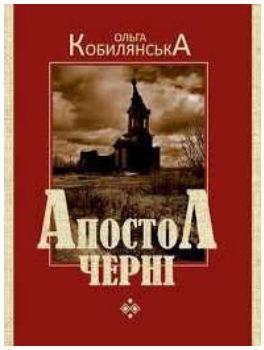

Ясно, що й сама символічно-біблійна назва роману – „Апостол черні”, і його тема апостольського служіння рідному народові, українська національна ідея, спричинили, з одного боку, те, що його просто замовчували, а з другого – відмовляли в ідейно-художній вартості. В центрі його – проблема виховання особистості, народу, нації, піднесення їх до мети державотворення, здобуття незалежності. Письменниця порушує перед читачем дуже актуальні і сьогодні проблеми: суспільного обов'язку, кохання і зради, злочину і кари, справедливості і виховання. Втілює ідеал досконалої особистості, самодостатньої у готовності служити своєму рідному народові.

Кобилянська після написання роману, по суті, літературою не займалася. Матеріальне становище було скрутним, вона жила у постійних злиднях. Внаслідок лівостороннього паралічу Ольга Юліанівна змушена була проводити час переважно в ліжку. Інколи українські письменники висилали їй грошову допомогу і пакунки з продуктами.

1927 р. минало 40 років літературної творчості Ольги Кобилянської. З цієї нагоди уряд Радянської України призначив письменниці пожиттєву пенсію і запросив її переїхати на постійне проживання. Проте румуни, які тоді окупували

Буковину, не дали Кобилянській закордонного паспорта. У 1928 р. у Празі громадськість влаштовує урочистий вечір на її честь. А в 1931 р. Ольгу Кобилянську іменували першим почесним доктором Українського Вільного університету у Празі, з нагоди святкування його десятилітнього існування. Внаслідок повторного паралічу у 1938 році письменниця цілковито втрачає здатність ходити, а по чотирьох роках, 21 березня 1942 року, Ольга Кобилянська помирає.

Українська земля палала у вогнях війни. Але звістка про втрату О. Кобилянської з часом дійшла до різних її куточків.

Творчість Ольги Кобилянської була викликом для традиційного українського письменства. Ще й досі вона має безліч прочитань, але завдяки новаторству, співзвуччю прогресивним тенденціям світової літератури твори Кобилянської підняли міжнародний престиж українського художнього слова.

Ольгу Кобилянську називали – „гірською орлицею” за горде серце, „пишною трояндою” в саду української літератури – за яскраву метафоричність художнього бачення. Сама ж письменниця називала себе скромно і просто – „робітницею свого народу”, бо понад 55 років свого життя віддала літературі.

У будинку, де письменниця проживала від 1929 року до кінця життя, 27 листопада 1944 р відкрито діючий і сьогодні Чернівецький літературно-меморіальний музей Ольги Кобилянської.

У 2006 році редакцією газети „Буковинське віче” та готельним комплексом „Буковина” (місто Чернівці) засновано літературно-мистецьку премію імені Ольги Кобилянської. Присуджується вона щороку за кращий літературний, художній або публіцистичний твір, наукову розвідку про життєдіяльність сучасної жінки в Україні, становище її в суспільстві, ситуацію щодо гендерної політики в державі.

Про буковинку Ольгу Кобилянську чернівчани знімають перший документальний фільм (знімають та продюсують стрічку на студії „Віател”). Його покажуть до 150-річного ювілею письменниці цього, 2013 року.

Пам’ять про Ольгу Кобилянської жива, як жива і високохудожня спадщина письменниці, й її заповітні слова:

„Згадуйте предків своїх,
Щоб історія перед вами не згасла.
І золотої нитки не згубіть…
Молюся за вас…”.

Музей О. Кобилянської в с. Димки,
Чернівецької області.

З метою вшанування пам’яті та відзначення 150-річчя О. Кобилянської у бібліотеках, навчальних закладах рекомендуємо організовувати наступні **заходи:** презентації основних творів О. Кобилянської з використанням мультимедійних засобів: „...огонь душі Ольги Кобилянської”, „Ольги Кобилянської криниці”, „…писателька нової школи...” *(Л. Українка);* заочні екскурсії, віртуальні подорожі: „Шляхами долі Ольги Кобилянської”; літературні години, літературні читання, театралізовані вечори: „Велика, самобутня, неповторна...”, „Феномен жіночого письма Ольги Кобилянської”, „І ти, найкраща, жінко, героїчна”; усні літературні журнали: „Царівна української літератури”, „Величава духовна квітка Буковини” (*О. Гончар*); книжково-ілюстративні виставки: „Орлиця гір зелених Буковини” *(А. Малишко),* „Робітниця свого народу”, „Краса зелених гір, гірська орлиця!” *(І. Франко)*; бібліографічні огляди літератури: „Літературний портрет Ольги Кобилянської”.

Використана література:

Вознюк, В. А. Ольга Кобилянська / В. А. Вознюк ; худож.-оформ. О. М. Артеменко. – Х. : ПЕТ, 2012. – 152 с.

Ольга Кобилянська: українська література : [програмні тексти, ілюстрації, пояснення, завдання, тести] // УСЕ для школи. – 2001. – Вип. 4.

Погребеник, Ф. П. Ольга Кобилянська : до 125-річчя від дня народження / Ф. П. Погребеник. – К. : т-во „Знання УРСР”, 1988. – 48 с. – (Людина і мистецтво)

Екранізовані та інсценізовані твори О. Кобилянської

Кадр з фільму „Земля” (1930)

Автор-режисер: Олександр Довженко.

Боротьба за колективізацію в Україні показана через призму історії цілої селянської сім'ї. Звичний уклад життя, що склався століттями, валиться, односельцям нелегко зрозуміти і прийняти новий лад, нові правила. Колишні сусіди стають непримиренними ворогами, і ворожнеча призводить до вбивства в нещодавно організованому колгоспі. Ця кінопоема з надзвичайною виразністю передає любов народу до рідної землі, красу і щедрість милих серцю просторів.

Кадр з фільму „Меланхолійний вальс” (1990)

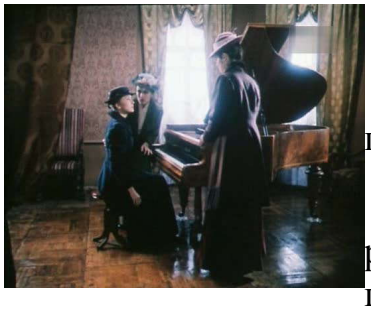

Режисер: Борис Савченко.

Драматична історія трьох подруг, які вирішили присвятити себе мистецтву.

Дія відбувається до революції. Три дівчини – і три різних історії кохання і життя: хтось щасливий, хтось шукав одне щастя, а знайшов зовсім інше, у когось мрії розбилися вщент. Знято за твором Ольги Кобилянської.

Кадр з фільму „Царівна” (1994)

Режисер: Сергій Туряниця.

Фільм про відважну і прекрасну жінку, яка бореться за свою гідність і незалежність. Авторами фільму дуже добре передано стиль письменниці, побут і традиції українського міщанства, дуже гарно звучить літературна українська мова

Телевистава „Вовчиха” (1967)

Автор п’єси: Олександр Ананьєв**.** Державний Чернівецький український музично-драматичний театр ім. Ольги Кобилянської.

У центрі твору – образ твердої як камінь Зої Жмут, яка в гонитві за наживою втрачає здоровий глузд, стає вовчихою для власних дітей. Зої Жмут протиставляється її дочка Санда – поетична натура, у якої приватновласницька мораль не змогла заглушити людських почуттів. Оповідання „Вовчиха”, засуджуючи темні сторони селянського життя, викриваючи згубність прагнення наживи, вияскравлювало кращі риси народного характеру.

Вистава „В неділю рано зілля копала…”

Національний академічний театр ім. Івана Франка.

Основа цього романтичного твору – народна пісня „Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці...”.

Акторська майстерність передає тонке й глибоке дослідження Кобилянською почуття кохання, його владний, майже містичний вплив на душу людини.

Вистава „Меланхолійний вальс”

Чернівецький академічний обласний український музично-драматичний театр ім. О. Кобилянської.

Бібліографія
Твори Ольги Кобилянської

1. Кобилянська, Ольга Юліанівна (1863-1942 рр.). „Земля”. „Людина” : для ст. шк. віку / О. Ю. Кобилянська; передм. О. М. Колінченко. – К. : Школа, 2006. – 368 с. – (Бібліотека шкільної класики)
2. Кобилянська, Ольга Юліанівна (1863-1942 рр.). Вибрані твори : повість, оповідання / О. Ю. Кобилянська; упоряд., вступ. ст. Ю. Б. Кузнецов. – К. : ІНТЕЛЕКТ-АРТ, 2008. – 432 с.: іл. – (Класики української літератури)
3. Кобилянська, Ольга Юліанівна. „В неділю рано зілля копала... ” : для ст. шк. віку / О. Ю. Кобилянська; передм. О. Є. Шевченко. – К. : Школа, 2009. – 448 с.: іл. – (Шкільна хрестоматія)
4. Кобилянська, Ольга Юліанівна. „Земля”. „Людина” : повісті : для ст. шк. віку / О. Ю. Кобилянська; передм. О. М. Колінченко. – К.: Національний книжковий проект, 2011. – 368 с. – (Бібліотека шкільної класики : 10 кл.).
5. Кобилянська, Ольга Юліанівна. „Людина”. „Земля”. „В неділю рано зілля копала...” : переказ змісту, цитатник, твори : 10 кл. : посібник-довідник / О. Ю. Кобилянська; авт.-упоряд. М. М. Николин, В. М. Сеньків. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2000. – 80 с.
6. Кобилянська, Ольга Юліанівна. „Огрівай, сонце” : збірка малої прози / О. Ю. Кобилянська; упорядкув., вступ. ст. та прим. Я. Б. Мельничук; пер. з нім. Н. П. Щербань. – Чернівці : Букрек, 2011. – 400 с.: іл.
7. Кобилянська, Ольга Юліанівна. Оповідання : для серед. та ст. шк. віку / О. Ю. Кобилянська; упорядкув. О. Шевченко, передм. Т. К. Щегельська. – К. : Національний книжковий проект, 2011. – 208 с. – (Бібліотека шкільної класики : 10 кл.)
8. Кобилянська, Ольга Юліанівна. „Царівна” : повість / О. Ю. Кобилянська; худож.-оформ. Б. П. Бублик, В. А. Мурликін. – Х. : Фоліо, 2009. – 316 с.: іл.

Література про О. Кобилянську

1. Вознюк, В. А. Ольга Кобилянська / В. А. Вознюк ; худож.-оформ. О. М. Артеменко. – Х. : ПЕТ, 2012. – 152 с.
2. Гоян, Я. П. Провісники : есе / Я. П. Гоян ; іл. В. І. Касіян ; худож.-оформ. М. С. Пшінка. – К. : Веселка, 2011. – 526 с.: іл. [літературознавча ст. – Кобилянська, Ольга Юліанівна.]
3. Топська, Н. „Любов – наснага, любов – журба...” : [новели] / Н. Топська. – Донецьк : Проспект-Прес, 2007. – 320 с.
4. Українська жіноча проза / М. Вовчок, Н. І. Кобринська, О. Ю. Кобилянська. – Х. : Прапор, 2007. – 640 с.

Періодичні видання

1. Бондаренко, О. А. Українська література за новою програмою : конспекти уроків, 10 кл. [Леся Українка, М. Вороний, О. Кобилянська] / О. А. Бондаренко, Т. О. Бурунова, В. Г. Горпініч // Українська мова та література. – 2010. – № 41-42. – С. 29-46.

2. Венгер, А. Творчість Ольги Кобилянської у контексті німецької літератури / А. Венгер, С. Чернюк // Дивослово. – 2006. – № 2. – С.54-59.

3. Вишневська, М. Євгенія Золотова: „Низький уклін тобі, шановна Патронесо!” : у Чернівцях 2013 рік оголошено роком Ольги Кобилянської / М. Вишневська // Слово Просвіти. – 2013. – 21-27 берез. (№ 12). – С. 15.: фото.

4. Вишневська, М. Ольга Кобилянська: „Ви спорудили справжній монумент великій любові” : [про взаємини О. Кобилянської і Л. Українки] / М. Вишневська // Слово Просвіти. – 2003. – 29 жовт. – 4 листоп. – С. 12.

5. Гаврилюк, О. Духовне розкріпачення жінки у творчості Ольги Кобилянської [на матеріалі повістей „Людина” і „Царівна”] / О. Гаврилюк // Дивослово. – 2006. – № 4. – С. 15-18.

6. Голобородько, Я. Психологічні зрізи Ольги Кобилянської : (про біографічно-документалізований роман Валерії Врублевської „Шарітка з Рунгу”) / Я. Голобородько // Українська література в загальноосвітній школі. – 2012. – № 12. – С. 2-5.

7. Горболіс, Л. Важливий засіб вироблення в учнів уміння аналізувати, порівнювати : матеріали до уроку за творами Ф. Достоєвського „Злочин і кара” та О. Кобилянської „Земля” / Л. Горболіс // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2009. – № 6. – С. 48-50.

8. Горболіс, Л. …Заплач над моєю долею : [матеріал для ознайомлення з „Щоденником” Ольги Кобилянської] / Л. Горболіс // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. – № 9-10. – С. 88-98.

9. Гуменна, Г. Є. Проблема вільного життєвого вибору людини за творами Г. Ібсена „Ляльковий дім” та О. Кобилянської „Людина” : урок компаративного аналізу з елементами психодрами / Г. Є. Гуменна // Всесвітня література та культура. – 2007. – № 7. – С. 22-24.

10. Дзюба, І. Кілька зіставлень : [читаючи Кобилянську] / І. Дзюба // Українська мова та література. – 2003. – № 10. – С. 27-33.

11. Дятленко, Т. Вони рішилися вмерти… : [худож. образ природи: за новелою О. Кобилянської „Битва”] / Т. Дятленко // Українська мова і література. – 2007. – № 2. – С. 19-24.

12. Євшан, Є. Ольга Кобилянська / Є. Євшан // Сучасність. – 1988. – № 5. – С. 7-15.

13. Ільчук, Х. Чи була Ольга Кобилянська феміністкою? / Х. Ільчук // Українська мова та література. – 2005. – № 46. – С. 14.

14. Каменський, А. Край, еміграція і міжнародні закуліси / А. Камінський // Дивослово – 2000. – № 11. – С. 32. [про Ольгу Кобилянську]

15. Камінчук, О. Провісниця українського модернізму : [про Ольгу Кобилянську] / О. Камінчук // Дивослово. – 2004. – № 4. – С. 2-5.

16. Ковальчук, О. Ольга Кобилянська та її повість „Людина” / О. Ковальчук // Дивослово. – 2002. – № 12. – С. 38-44.

17. Кордонська, А. Земля в долі людини: урок у 10 класі за соціально-психологічною повістю Ольги Кобилянської „Земля” / А. Кордонська // Дивослово. – 2013. – № 1. – С. 11-14.

18. Маланюк, Є. Жіноча мужність : [про Ольгу Кобилянську] / Є. Маланюк // Сучасність. – 1988. – №. 2. – С. 2-4.

19. Мельничук, Я. Лесь Мартович і Ольга Кобилянська у світлі нових соціонічних досліджень / Я. Мельничук // Українська мова та література. – 2005. – № 9. – С. 17-18.

20. Мельничук, Я. Я на фронті не була… : антимілітаристська новелістика Ольги Кобилянської / Я. Мельничук // Українська мова та література. – 2005. – № 46. – С. 6-9.

21. Михайлюк, Т. Кожен крок гріховний штовхає до безодні : на матеріалі повісті О. Кобилянської „Земля” : урок, 10 кл. / Т. Михайлюк // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2011. – № 10. – С. 34-38.

22. Моклиця, М. Стильові домінанти творчості Ольги Кобилянської / М. Моклиця // Слово і час. – 2012. – № 4. – С. 52-70.

23. Нікітчина, Г. Символіка „Білого птаха” та новела Ольги Кобилянської „Битва”/ Г. Нікітчина // Українська мова та література. – 2005. – № 9. – С. 19-21.

24. Нікітчина, Г. Чудовиська на шляху таланту : [О. Кобилянська. Новела „Некультурна”] / Г. Нікітчина // Українська мова та література. – 2005. – № 46. – С. 10-13.

25. Павлишин, М. Мені не соромно отворити уст про мої чувства [неопубліковані листи Ольги Кобилянської до Осипа Маковея] / М. Павлишин // Сучасність. – 2003. – № 2. – С. 127.

26. Павлів, І. Ольга Кобилянська : чайнворд / І. Павлів // Дивослово. – 2013. – № 1. – С. 15.

27. Приліпко, І. Різноаспектність художнього зображення духовних діячів у прозі Ольги Кобилянської / І. Приліпко // Українська мова й література в сучасній школі. – 2012. – № 10. – С. 18-23.

28. Разгільдєєва, А. Таїна людської душі: особиста і творча доля Ольги Кобилянської за романом Валерії Врублевської „Шарітка з Рунгу” / А. Разгільдєєва // Українська література в загальноосвітній школі. – 2013. – № 12. – С. 27-31 : фото.

29. Семчук, Д. Симфонічна проза Ольги Кобилянської / Д. Семчук // Українська література в загальноосвітній школі. – 2012. – № 2. – С. 14-16.

30. Слоньовська, О. Крамольні проблеми повісті „Апостол черні” Ольги Кобилянської / О. Слоньовська // Дивослово. – 2000. – № 11. – С. 32-36.

31. Тимків, Н. Своєрідність авторської позиції в повісті Ольги Кобилянської „Земля” / Н. Тимків // Дивослово. – 2005. – № 3. – С. 5-10.

32. Ткач, А. Народознавство у повісті „Земля” О. Ю. Кобилянської / А. Ткач // Українська література в загальноосвітній школі. – 2012. – № 2. – С. 11.

33. Українська література за новою програмою : конспекти уроків, 10-й клас [драматургія кінця XIX – поч. XX ст.: І. Нечуй-Левицький, Л. Українка, М. Старицький, В. Винниченко, О. Кобилянська] // Українська мова та література. – 2001. – № 38-40. – С. 14-46.

34. „Усі мої думки тобі, народе вільний, і пісня серця, музика душі тобі!” : 27 листопада 145 років від дня народження О. Ю. Кобилянської // Шкільна бібліотека. – 2008. – № 11. – С. 8.

35. Хмелюк, М. Пошуки жіночого самовираження у ранній творчості Ольги Кобилянської / М. Хмелюк // Дивослово. – 2013. – № 2. – С. 49-53.

36. Хмелюк, М. Щоденникові записи Ольги Кобилянської як авторисунок письменниці / М. Хмелюк // Слово і час. – 2011. – № 4. – С. 47-50.

37. Шевченко, Г. Біблійно-психологічні мотиви повісті Ольги Кобилянської „Земля” : урок-прес-конференція в 10 класі / Г. Шевченко // Дивослово. – 2009. – № 2 . – С. 22-27.

38. Шкірпан, М. Г. Цінуємо людину в собі та в інших : [хто вона, Олена Ляуфлер? (повість „Людина” О. Ю. Кобилянської)] / М. Г. Шкірпан // Все для вчителя. – 2012. – № 17-18. – С. 8-11.

39. Якименко, О. Трансформація міфу про вічне повернення у повісті Ольги Кобилянської „В неділю рано зілля копала…” / О. Якименко // Дивослово. – 2008. – № 6. – С. 43-46.

40. Яценко, Т. Проза О. Кобилянської – найяскравіша модель раннього українського модернізму : [вивч. повісті „Земля”] / Т. Яценко // Українська мова і література в школі. – 2005. – № 3. – С. 17-21.

Додаток 1

Присвяти Ользі Кобилянській

Павло Тичина

І ти, найкраща, жінко, героїчна,
Прекрасна Ольго! Духа не вгаси!
Як не вгашала ти ніколи! Стрічная,
Тобі любов од нас! Ти воскреси
Нам діяння народу: одвічная
Ти ж наша сила славна – бо єси!

Андрій Малишко

Орлиці гір зелених Буковини
Привіт од пісні й серця, що цвіте,
Й звучить над краєм вільним соколино
Про наших днів майбутнє золоте.
Живіть, творіть ще довгі світлі роки,
Цвітіть, як день, у морі простий, щирий спів
Орлиця гір, безсмертна, сонцеока!
(*написав у записнику письменниці у 1940 році)*

Олександр Олесь

Привіт, уклін низький вам, Пані.
Колись давно, колись в тумані
На скелях, де живуть орли,
Коли ще тільки розвиднялось, –
Ви генціаною ніваліс
В пустелі білій розцвіли.
І сорок років з гір високих
Рої пелюсток синьооких
Ловили ми серед долин,
А мрії линули в простори,
Туди, туди – на сизі гори,

До недосяжних верховин.
Спасибі ж Вам, що в час розпуки
Ми вгору все ж здіймали руки
І не кляли життя й землі...
Стояла мряка над землею,
А ми очима і душею
Ловили промені у млі.

Михайло Ткач
„*Вона і земля*”

На шматки розлемішена,
Заґратована межами,
Хлібом, слізьми замішаним,
В рушничку помережанім
Приземлилась земля твоя
При смерековім столику,
Поклялась ти їй клятвою
Під низесеньким сволоком.
Аж до неба проспівана
Ялиновими струнами,
І була ще досадою,
Братовбивчою тугою,
Умивалась в росі вона
Голосила над трунами.
Чорним сонцем осяяна,
Відкривалася пастками
І була для хазяїна
Не солодкою паскою.
А була тою грудкою,
Що влучає ненавистю
У розпещені груди
Неземної ненависті.
Що блукала Канадою
Гробовою недугою.

Над такою схилилась ти
І розплужила правдою,
Щоб на іншу дивилися
І онуки, і правнуки.

... Радуй, краю оновлений,
Землю вистиглим колосом,
Віщим словом, промовленим
Кобилянської голосом

.

Василь Земляк: „Ольга Кобилянська була великою письменницею, бо час нічого не заподіяв її творам, а тільки утвердив їх у нашому народі, приніс їх у новий світ такими ж великими, самобутніми і неповторними, якими вони були зразу ж після своєї появи”.

Ольга Кобилянська та Леся Українка

Леся Українка: „Найкращий спосіб втримати Кобилянську при нашій літературі назавжди, не називати чужою, екзотичною квіткою, а признати за нею почесне місце в нашій літературі, на яке вона цілком заслуговує”.

„Вірте чи ні, а ми зеленої Буковини більше прагнемо, ніж паризької вистави… Які типи, які пейзажі! В нашій літературі нема пейзажиста над Вас, і я не знаю, як готова цінити Вас за се. Бо дуже люблю пейзаж в літературі і завжди мені його бракувало в нашому письменстві”.

Михайло Мочульський: „…Характерними рисами творчості О. Кобилянської є особлива меланхолія, незвичайна ніжність відчуття, небувала чутливість до краси природи, щирий ліризм, глибоке розуміння жіночого серця”.

Іван Франко: „…Оповідання Ольги Кобилянської визначаються дуже великою ніжністю та делікатністю рисунку та щирим почуттям і являються найкращим свідоцтвом культурності нашої інтелігентської женщини…”.

Іван Франко: „Я ані на хвилю від першої появи Ольги Кобилянської на полі нашої літератури не сумнівався про її талант… Її пізніші оповідання, такі як „Людина”, „Битва” наповнили мене подивом її незвичайного таланту”.

Додаток 2

„Царівна української літератури”

Усний літературний журнал

„Зміст усієї творчості Ольги
Кобилянської – се
музика... Ся музика не усипляє,
а вічно нагадуючи
про красний світ, про гармонію,
красу, – нагадує тобі
самого тебе і твій головний обов'язок:
боротьбу за твою красну душу”.

(М. Євшан)

Ведуча І. Серед сузір'я імен талановитих митців кінця XIX – початку XX століття яскравою зіркою виділяється ім'я Ольги Кобилянської – автора численних новел і повістей, новаторських і змістом, і формою. Не сприйнявши традицій побутовізму та описовості, що панували в українській народницькій прозі, Кобилянська вибудовує власну естетичну, художню систему, в якій домінуючими напрямами є неоромантизм і психологічний реалізм, широко вводяться елементи імпресіонізму та символізму.

Ведучий. У центрі уваги творів Ольги Юліанівни – чи не вперше в українській літературі – психологія індивідуальності окремої людини. І вже потім індивідуальний портрет людини відіб’є в собі риси суспільства чи всесвіту.

І сторінка. Дитячі роки

Ведуча ІІ. Ольга Кобилянська народилася в містечку Ґура-Гумора (сучасна назва Ґура-Гуморулуй) на півдні Буковини (нині – територія Румунії) 27 листопада 1863 року у родині дрібного службовця.

Ведуча І. Батько, Юліан Кобилянський, українець із Галичини, прихильно ставився до української культури – мови, пісні. Він належав до шляхетного роду, який мав герб і походив із Наддніпрянщини. Мати Ольги, Марія Вернер, походила з німецької родини, яка дала німецькій літературі поета-романтика Захарія Вернера. Будучи німкенею, з любові до свого чоловіка Марія Вернер вивчила українську мову, прийняла греко-католицьку віру та виховала дітей у пошані й любові до свого українського коріння. У багатодітній родині (семеро дітей) Ольга була четвертою дитиною.

Ведуча II. Ольга Юліанівна згадувала в „Автобіографії”: „В нас у хаті говорилося по-українськи, а також і по-польськи до часу, доки нам не стала доступна німецька мова, бо мати, хоч дуже любила українську мову й говорила нею радо, не забувала матірної мови....”.

Ведучий. У 1868 році Юліана Кобилянського переводять до Сучави, а згодом, коли Ользі виповнилось вісім років, родина переїздить до Кимполунга, де серед розкішної природи минули дитинство та юність Ольги. У Кимполунзі дівчина відвідує початкову народну школу, де навчання провадилося виключно німецькою – офіційною мовою тогочасної Буковини. І хоча доводилося жити в німецько-румунському оточенні, батько подбав, щоб дочка приватно вивчала й українську мову, ще одна мова – польська, постійно звучала вдома. У школі на О. Кобилянську значний вплив мала її вчителька пані Міллер, яка прищепила дівчинці любов до книг, а у бесідах про літературу стала для неї старшою подругою.

Ведуча II Ольга Кобилянська відзначила такий момент: „В публічних школах не вчили за моїх молодих літ по-українськи, й мене посилав батько протягом трьох місяців побирати науку української мови приватно в одної вчительки, яка, хоч і була українкою, мала посаду при німецькій школі, де й німецька мова була викладовою на всі предмети”.

Ведучий. З народної школи Ольга перейшла до дівочої нормальної школи, в якій навчалася лише до п'ятого курсу, бо для оплати подальшого навчання доньки в батька не вистачало грошей – гарну освіту важливо було дати насамперед синам. Але з таким станом справ Ольга не могла змиритися і продовжила навчання самостійно, згодом ставши однією з найосвіченіших жінок свого часу. До уподобань Ольги можна додати захоплення музикою, безмежну й незрадливу любов до якої Кобилянська пронесла крізь усю свою творчість.

Ведуча I. Тоді ж вона мала й ще одне хобі, про яке згадувала в щоденнику, – це пристрасть до верхової їзди, що дарувала їй відчуття повної свободи. Ще одним захопленням письменниці було малярство, але, не маючи відповідної для малювання школи, Ольга відмовляється від цього заняття. У віці 13-14 років майбутня письменниця пише вірші німецькою мовою.

II сторінка. Період ранньої творчості

Ведучий. У 1880 р. написане перше німецькомовне оповідання О. Кобилянської – „Гортенза”, або „Нарис з життя одної дівчини”, у 1883 р. – „Воля чи доля”. Потім були створені алегоричні замальовки „Видиво” (1885), „Голубка і дуб” (1886), оповідання „Вона вийшла заміж” (1886-1887).

Ведуча І. Умовно названий кимполунзький період ранньої творчості О. Кобилянської знаменний і переломом у її світогляді, який спричинило знайомство письменниці-початківця із Софією Окуневською, донькою повітового лікаря. Саме вона, а згодом і її своячка Наталя Кобринська, прочитавши перші твори, переконливо радили Ользі Юліанівні писати для свого народу не по-німецьки, а по-українськи. Як згадує сама письменниця, Софія Окуневська першою заговорила до неї українською мовою, вона ж навчала її фонетики, а разом з Наталією Кобринською діставала для неї кращі твори з української літератури, які мали допомогти майбутній письменниці виробити гарний стиль. О. Кобилянська старанно опановувала закони рідної мови, хоча це давалось нелегко. Будучи вже відомою письменницею, вона часто просила українських митців виправляти мову її творів.

Ведучий. Довгий і нелегкий шлях пройшла Ольга Кобилянська, готуючи до друку свою першу повість – „Людина”. Перша спроба представитися у Кімполунзі в ролі письменниці принесла їй, як зазначає Осип Маковей, гірке розчарування. Наступним кроком було написання короткого оповідання „Вона вийшла заміж”, з яким також не повелося. На свій перший твір вона покладала великі надії. Та Кобилянська не зупиняється, не залишає пера.

Ведуча ІІ. Свою історію входження в літературу Кобилянська згодом описала у повісті „Царівна” і „сей опис, – як зазначає Маковей, – має тут подвійне значення, і для характеристики дівчини, що бажає щось робити для загалу і розчаровується, і для характеристики наших відносин, в котрих молоді таланти мусять розвиватися без опіки й проводу”.

1-й читець. (Читає уривок із повісті „Царівна”)

„…Думаю, думаю, думаю і не видумаю нічого. Він не вдоволяє, ані не успокоює, ані не ситить мене… ”

Ведучий. Перший художній твір Ольги Кобилянської піднімає в українській літературі нові теми і проблеми, змальовує нові образи. Повісті Кобилянської вперше розкрили перед українським читачем життя провінційного містечка Буковини і його мешканців: їхні інтереси, погляди, прагнення і стосунки, які виявляють і переконливо окреслюють місцеву мораль і етику.

Ведуча І. Сучасники щиро вітали письменницю з творчим успіхом. Леся Українка писала в листі до М. Павлика: „Перш усього маю сказати, що мені дуже сподобалась „Льореляй” (перша назва повісті), щось у ній є свіже, молоде та оригінальне, в сій повісті я бачу правдивий літературний талант... Взагалі писана ся повість якось немов двома стилями разом: дуже романтичним і чисто

натуралістичним. Панна Кобилянська, писателька нової школи, неоромантичний стиль не дійшов ще до гармонії ідеалу з життєвою правдою... Часом у неї тенденція надто виступає червоною ниткою і разить очі... Як на мене, то краса цієї повісті не так в її ідеях, як в глибокій, тонкій логічній психології героїні Наталки. Читаючи історію думки Наталчиної, я немов бачила перед собою історію цілого нашого інтелігентного жіноцтва”.

ІІІ сторінка. Новий період творчості письменниці

Ведучий. Юліан Кобилянський вийшов на пенсію у 1889 р. і оселився з родиною в с Димці Серетського повіту. Для Ольги Кобилянської розлука з улюбленим краєм була важкою та болісною, там, за її словами, вона залишала велику частку своєї душі і своїх почуттів, багато образів, уяви і своєї сили.

Ведуча ІІ. Через хворобливість матері та через молодших братів Ольги, які закінчували навчання, родина у 1891 р. переїзджає до Чернівців – міста, в якому Ольга Юліанівна Кобилянська житиме до самої смерті. Для письменниці почався новий період життя. Із приїздом до Чернівців – серця Буковинської України – для неї відкривається новий світ, широкий і багатий для творчої праці. Тут Кобилянська входить у коло прогресивної інтелігенції, глибше знайомиться з українським літературним життям. Тут вона могла читати літературні та мистецькі журнали, знайомитися з творами сучасної української літератури, спілкуватися з освіченими людьми, інтелігенцією. Відтак життя письменниці, стаючи дедалі розмаїтішим і багатшим на події, дає нові, додаткові імпульси для творчих пошуків.

Ведуча І. У 1892 р. письменниця пише працю „Рівноправність жінок”, того ж року виступає в журналі „Народ” із нарисом „Жіноча вистава в Чикаго”. Наступного року бере участь у виданні альманаху „Наша доля”, вміщуючи в ньому оглядову статтю про жіночий рух у країнах Європи.

Ведучий. У 1894 р. друкує в журналі „Зоря” повість „Людина”, присвячену Наталії Кобринській – відомій у Галичині письменниці й громадській діячці, ініціаторові створення „Товариства руських жінок”, яке розгорнуло широкий феміністичний рух; робить прилюдну доповідь „Дещо про ідею жіночого руху”, опубліковану згодом у газетах, відкриває бібліотеку, навчає дітей грамоти.

2-й читець. (Читає уривок із повісті „Людина”)

„…Тихо стало між сестрами. Іринка і не ворушилась більше. Олена лежала, немов у полум'ї, й думала неустанно про нього…”.

Ведучий. Обидва твори, „Людина” і „Царівна”, були новим явищем в українській прозі – як у проблематиці, так і в поетиці. Такого глибокого психологічного аналізу людської душі в її розвитку і формуванні, становленні майже не знаходимо і в світовій літературі. Ольга Кобилянська широко використовує художні засоби, властиві психологічним творам: щоденникові записи, розповіді від першої особи, ліричні відступи тощо.

Ведуча І. Упродовж наступних років О. Кобилянська активно пише повісті та оповідання: „Він і вона” (1895), „Що я любив” (1896), а далі „Німба”, „Некультурна”, „Природа”, (1898), „Земля”, „У неділю рано зілля копала…”, „Через кладку”, „За ситуаціями”, „Апостол черні” та багато інших творів, в яких не тільки відтворила глибинні процеси соціального і суспільного буття, а й виробила модерну неоромантично-символістську стилістику з вражаючим імпресіоністичним розкриттям психічного стану людини.

Ведуча ІІ. У 1902 р. письменниця написала соціально-психологічну повість „Земля”, яка стала одним із центральних творів нашої літератури, в якій Кобилянська на основі реальної трагедії братовбивства, що сталася восени 1894 р. в селі Димка поблизу Чернівців, порушила вічну тему влади землі над селянином. Трагедія жахає насамперед тому, що сталася в родині добрих, працьовитих, порядних господарів.

Ведучий. З головною темою влади землі пов'язана тема солдатчини, досліджувана в повісті у традиційному річищі, прокладеному народними піснями, творчістю Тараса Шевченка, Марка Вовчка, Юрія Федьковича, Івана Нечуя-Левицького, Панаса Мирного.

Ведуча І. І хоча темі землі було присвячено дуже багато творів, як в українській, так і в світовій літературі, саме в „Землі” всебічно розкрито характер процесу мислення хлібороба, тільки в цьому творі вперше висвітлене його нелегке життя в триєдиному вимірі – соціальному, національному й психологічному.

3-й читець. (Читає уривок з повісті „Земля”)

„…Другого дня, ще досвіта, ледве що сонце зійшло, ледве що розгуляло у своїм багрянім сяєві, потьопав Івоніка з Михайлом орати в поле. Далеко-широко розлягалася тишина …”.

Ведуча ІІ. У 1903 р. Ольга зібралася вдруге поїхати до Києва – на ювілей М. Лисенка. Та важко захворіла мати, і вона змушена була залишитися вдома.

Тяжка праця по господарству, а також простуда викликали хворобу в самої О. Кобилянської.

Наприкінці 1903 р. її розбив частковий параліч. І хоча лікування на німецьких та чеських курортах до певної міри знешкодили наслідки недуги, починаючи з 1903 р. вона постійно хворіла, а коштів на систематичне лікування не вистачало. Приблизно в той самий час, на початку 1900-х рр., О. Кобилянська переживає драму особистого життя, пов'язану з іменем Осипа Маковея. Значення О. Маковея в долі письменниці неможливо недооцінити: саме він, здавна приятелюючи з О. Кобилянською, стимулював її творчість, був першим проникливим професійним критиком; саме Маковей на сторінках редагованих ним видань уводив майбутню письменницю в культурне середовище. Тривалі дружні стосунки, які виникли між ними із взаємної симпатії, переросли в почуття кохання. О. Кобилянська мріяла про одруження, і навіть першою заговорила про це. Проте О. Маковей несподівано одружився з іншою жінкою. Такий невмотивований учинок з боку коханої людини боляче вразив письменницю: до кінця життя О. Кобилянська залишалася самотньою.

Ведуча І. У 1909 році в „Літературно-науковому віснику” виходить наступна повість Ольги Кобилянської – „В неділю рано зілля копала....”. Основа цього романтичного твору народна пісня „Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці...”, але авторка бере з неї лише сюжетну канву (отруєння дівчиною зрадливого хлопця), оригінально розробляючи передісторію героїв, циганського походження Гриця, долю його матері Маври.

Дівчата співають українську народну пісню „Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці...”

Ведучий. У повісті „В неділю рано зілля копала...” читач знову милується чудовими карпатськими пейзажами, описами звичаїв і повір'їв (ворожіння на Івана Купала – кидання дівчатами вінків), бачить тонко й детально виписані портрети – у першу чергу Тетяни-Туркині й синьоокого Гриця. Тут маємо справжній портретний і пейзажний живопис, сповнений такої яскравості і краси, що вкарбовується в пам'ять читача назавжди.

Ведуча ІІ. Сцена зустрічі молодих людей, яка переходить у сцену кохання, відбувається на дивно-казковому тлі карпатських гір, де все могуче, велично гарне. Ввесь сей повний пишних красок простір; ся буйна, інтенсивна, майже темно-голуба зелень... Навкруги тишина, самота і шум лісів. Чудова імпресіоністична картина! Знову природа, могуча і велично гарна, пробуджує почуття і пристрасті героїв, кидає їх в обійми одне одному. Її вітальна сила ламає всі стримуючі перепони, не руйнуючи, проте, моральних засад. Кохання Тетяни

чисте і сильне. Саме це почуття, його владний, майже містичний вплив на душу людини і досліджує Кобилянська тонко й глибоко.

Інсценізація уривка з повісті „В неділю рано зілля копала...”

IV сторінка. Пізній період творчості

Ведучий. У роки Першої світової війни Ольга Юліанівна створює високогуманні антиімперіалістичні оповідання „Лист засудженого на смерть вояка до своєї жінки” (1914), „Юда”, „Назустріч долі” (1915). Трохи згодом, у роки румунської окупації, письменниця торкається теми воєнного лихоліття в оповіданні „Вовчиха” (1923). У цих творах розгортаються окремі трагічні епізоди війни, розкриваються думки й почуття простих людей – селян і солдатів, учорашніх селян, для яких війна є страшним лихом, руйнацією, загибеллю.

4-й читець. (Читає уривок із народного оповідання „Лист засудженого на смерть вояка до своєї жінки”).

„Моя дорога жінко, моя люба Марійко!...”

Ведучий. З ранніми творами письменниці співзвучні щоденники, які вона почала писати з наймолодших літ (на жаль, перший не дійшов до нас), а завершила, прощаючись із Кимполузькими горами в 1889 р.

Ці унікальні документи передані за посередництвом товариства „Україна” в червні 1974 році літературно-меморіальному музею О. Кобилянської в Чернівцях. Їх привіз відомий у США адвокат Іван Пінчук. Написані німецькою мовою, готичним шрифтом, з окремими фрагментами українською, щоденники були перекладені українською мовою Євгеном Поповичем і вперше опубліковані в 1982 році.

Ведуча I. За незламну силу духу, мужність фізично хворої жінки, що підняла постать Ольги Кобилянської на високий п'єдестал, шанувальники її таланту дали письменниці високе поетичне ймення: Гірська Орлиця. Воно найточніше передає найсокровенніше прагнення письменниці: „Я хотіла би, щоб українці літали орлами... були твердим, могутнім і гідним поваги народом”.

Ведуча II. На вшанування палкої дочки Буковинського краю у 1940 році головній вулиці міста Чернівців, кінотеатру та школі присвоєно ім'я Ольги Кобилянської. Сьогодні меморіальними дошками оснащені всі місця, пов'язані з іменем Ольги Кобилянської.

Ведучий. У 1944 році відкрито літературно-меморіальний музей Ольги Кобилянської в м. Чернівці. „Величавою квіткою Буковини” назвав Ольгу Кобилянську Олесь Гончар при відкритті музею-садиби у с. Димці в 1973 році.

Ведуча I. Архітектурна перлина Чернівців – музично-драматичний театр, – з 1955 року гордо носить ім'я славетної землячки, а Театральний майдан прикрашає скульптура Ольги Кобилянської роботи А. Скиби та В. Мірошниченка (1980 р.). Не одне покоління глядачів знайомиться із силою таланту Ольги Юліанівни зі сцени театру, репертуар якого незмінно включає невмирущі твори – „Земля”, „В неділю рано зілля копала…”, „Я утопилася в тобі”.

Ведуча II. І сьогодні Ольга Юліанівна Кобилянська живе у творах українських письменників – В. Сосюри, А. Малишка (вірш „Райдуга над Буковиною”), В. Врублевської (роман „Емансипатка”).

Адаптовано до сайту http://nayrok.com.ua/

Додаток 3

„Духовна квітка Буковини"
Тест-вікторина

1. Де народилася О. Кобилянська:

а) на Волині в) на Закарпатті

б) на Буковині г) на Галичині

2. Кому з українських письменників О. Кобилянська першою освідчилась у коханні:

а) О. Луцькому в) І. Франкові

б) В. Стефаникові г) О. Маковеєві

3.Кого з німецьких філософів вважають натхненником письменниці:

а) І. Канта в) Ф. Ніцше

б) Й. Фіхте г) А. Шлегеля

4. Хто з українських жінок вплинув на українськість О. Кобилянської:
(Виберіть варіант, де обидва прізвища правильні)

а) Олена Пчілка, Леся Українка в) С. Окуневська, Н. Кобринська

б) Марко Вовчок, Леся Українка г) Л. Ярошинська, Х. Алчевська

5. Хто був улюбленим композитором О. Кобилянської (судячи з її творів):

а) А. Моцарт в) Р. Ваґнер

б) Ф. Шопен г) П. Чайковський

6. Якою мовою починала писати О. Кобилянська:

а) польською в) французькою

б) українською г) німецькою

7. З ким із українських письменниць листувалась О. Кобилянська впродовж тривалого часу:

а) Оленою Пчілкою в) Лесею Українкою

б) Наталією Кобринською г) Уляною Кравченко

8. Який мистецький напрям був визначальним у творчості О. Кобилянської:

а) символізм в) експресіонізм

б) романтизм г) неоромантизм

9. Хто, характеризуючи творчу манеру новелістики О. Кобилянської, вжив словосполучення „симфонічний жанр”:

а) Л. Білецький в) Леся Українка

б) Т. Гундорова г) І. Денисюк

10. До яких прозових жанрів у своїй творчості О. Кобилянська зверталася найчастіше? *(Виберіть варіант, де обидва слова правильні):*

а) оповідання, повість в) новела, повість

б) повість, роман г) оповідання, нарис

11. Кому адресована посвята повісті „Людина”:

а) Лесі Українці в) Уляні Кравченко

б) Софії Окуневській г) Наталії Кобринській

12. Якою була перша назва твору „Людина”:

а) „Вона вийшла заміж” в) „Перший вінок”

б) „Доля чи воля” г) „Жіноча недоля”

13. Хто із критиків охарактеризував повість „Людина” як слабкий літературний твір:

а) І. Франко в) С. Єфремов

б) М. Євшан г) О. Маковей

14. Вкажіть, який із названих творів О. Кобилянської був першим:

а) „Некультурна” в) „Земля”

б) „Людина” г) „Царівна”

15. Перші повісті О. Кобилянської були провісниками ідеї:

а) націоналізму в) фемінізму

б) нонконформізму г) комунізму

16. *Первісна назва повісті „Царівна ”:*

а) „Попелюшка” в) „Самбріна”

б) „Князівна” г) „Лореляй”

17 Як написана повість „Царівна”:

а) у формі листів в) в)у формі сповіді

б) у формі щоденника г) г) у формі сновидінь

18 Лореляй – це:

а) русалка в) богиня

б) відьма г) мавка

19 Чим закінчується повість „Царівна”:

а) одруженням героїні з Орядином в) виїздом на навчання за кордон

б) усамітненням у монастир г) одруженням героїні з чужинцем Марком

20Які з названих новел О. Кобилянської належать до жанрового різновиду музичної новели:

а) „Природа” в) „Некультурна”

б) „Valse melancolique” г) „Битва”

21 Яка з новел О. Кобилянської є зразком пейзажної новели:

а) „Сниться” в) „Битва”

б) „Поети” г) „Вовчиха”

22. Повість „В неділю рано зілля копала...” за творчою манерою письменниці є:

а) сентиментальною в) модерністичною

б) романтичною г) реалістичною

23 На мотив якої народної пісні написана повість „В неділю рано зілля копала...”:

а) „Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці” в) „Ой на Івана та на Купала”

б) „Їхав козак за Дунай” г) „Маруся Богуславка”

24 Що лежить в основі конфлікту повісті „В неділю рано зілля конала...”: *(Можливі два варіанти відповіді):*

а) людська заздрість в) ворожба

б) зрада кохання г) прокляття роду

25 За характером проблематики, порушеної у творі „В неділю рано зілля копала…”, повість є:

а) психологічною в) соціально-побутовою

б) соціально-психологічною г) філософською

26 У якому із ранніх творів О. Кобилянської згадано сюжет повісті „Земля”:

а) „Людина” в) „За ситуаціями”

б) „В неділю рано зілля копала...” г) „Царівна”

27 Де відбуваються основні події повісті „Земля”:

а) у селі в) на еміграції

б) у місті г) в горах

Додаток 4

„Буковинська орлиця”

Літературна вікторина

1. Як з любов'ю називав О. Кобилянську народ? *(гірська орлиця, буковинська орлиця, пишна троянда)*

2. Коли і де народилась О.Кобилянська? *(27 листопада 1863 р., в містечку Гура-Гумора, в Південній Буковині (тепер Румунія), в сім'ї дрібного службовця)*

3. Перші літературні спроби письменниці? *(в 12 років перший вірш, звернений до матері, написаний польською мовою (1875 р.))*

4. Як називалось перше оповідання О. Кобилянської? *(„Гортенза”, або „Нарис з життя однієї дівчини” (1880 р.), німецькою мовою)*

5. Які твори письменниці написані про становище жінки в сім'ї, суспільстві? *(повість „Людина” (1894 р.), „Царівна” (1896 р.))*

6. Назвіть побратимів по перу великої письменниці? *(І. Франко, М. Павлик, В. Стефаник, О. Маковей, М. Коцюбинський, Л. Українка, Є. Ярошинська, Н. Кобринська та ін.)*

7. Який визначний твір О. Кобилянської змальовує соціально-психологічну панораму життя буковинського села кінця XIX ст.? *(повість „Земля” (1903 р.))*

8. В якому році написана і що лежить в основі сюжету повісті „В неділю рано зілля копала...”? *(в 1908 р., в основі сюжету – народна пісня „Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці”).*

9. Які новели написані на антивоєнні теми? *(„Назустріч долі”, „Юда”, „Лист засудженого на смерть вояка до його жінки”, „Сниться” та ін.)*

10. Що ви знаєте про О.Кобилянську, як перекладача? *(М.Вовчок „Два сини”, „Сон”; В.Стефаник „Сама одна”, „Лист”; Л.Мартович „Смерть селянина”; Н. Кобринська „Жарт чорта”– переклала твори на німецьку мову, 1902 р.)*

11. Коли і де був створений літературно-меморіальний музей О. Ю. Кобилянської? *(у м. Чернівці в день народження Ольги Кобилянської, 27 листопада 1944 року, у будинку письменниці, де вона проживала останні роки життя, та літературно-меморіальний музей в с. Димки)*

Додаток 5

Літературний портрет Ольги Кобилянської

(бібліографічний огляд літератури)

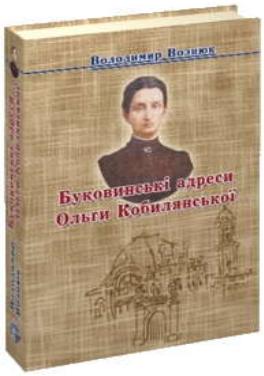

Вознюк, В. О. ***Буковинські адреси Ольги Кобилянської / В. О. Вознюк. – Чернівці : Книги - XXI, 2006. – 276 с.***

Ользі Кобилянській у своєму житті довелося мешкати в різних оселях і в Чернівцях, і поза межами міста. Про те, в яких обставинах осмислювалися і народжувалися її твори, з ким зустрічалася і спілкувалася в домашніх умовах видатна буковинка та багато іншого – цікавого і пізнавального – довідаєтесь із цієї змістовної, різнопланової книги.

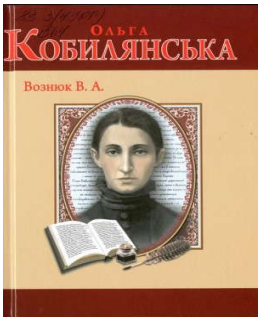

Вознюк, В. О. ***Ольга Кобилянська / В. О. Вознюк. – К. : Укрвидавполіграфія, 2012. – 152 с.***

Творча спадщина О. Кобилянської велика і різноманітна: поезії в прозі, новели, оповідання, повісті, романи. Автор звертає увагу на те, що Кобилянська однією з перших в українській літературі звернулася до теми рівноправ'я чоловіків і жінок, торкалася письменниця й теми – інтелігенція і народ, тому вона мала повне право сказати про себе: „Одна праця, одне перо та власне моє я зробили мене тим, чим я є, – робітницею свого народу". У книзі автор розповідає про те, що спонукало О. Кобилянську до літературної праці, про найважливіше і найвизначальніше з її життя і творчості.

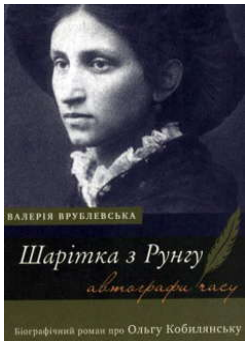

Врублевська, В. ***Шарітка з Рунгу. Біографічний роман про Ольгу Кобилянську / В. Врублевська. – К.: Академія, 2007. – 512 с.***

Інформація щодо назви книжки : шарітка – монахиня особливого ордену, Рунг – гора в Карпатах.

Біографічні романи В. Врублевської про Соломію Крушельницьку і останній про Ольгу Кобилянську були сенсаціями в літературному житті.

„Шарітка з Рунгу” – це традиційний біографічний роман, написаний з дотриманням всіх канонів жанру. Класичний лінійний сюжет охоплює головні віхи життєвого шляху героїні; читач отримує максимум інформації: від появи на світ Ольги Кобилянської і до останніх днів її стражденного життя.

У книзі розміщено цікаві, маловідомі фотографії, що не мають підписів з іменами зображених. Втім, за рисами обличчя та текстом роману досить легко здогадатись, де матір, батько, сестра, брати і сама Ольга Кобилянська

Гаврилюк, О. ***Духовне розкріпачення жінки у творчості Ольги Кобилянської [на матеріалі повістей „Людина” і „Царівна”] / О. Гаврилюк // Дивослово. – 2006. – № 4. – С. 15-18.***

У статті розглядається новаторство О. Кобилянської у просторі жіночої прози. Зроблено спроби окреслити особливості зображення образу жінки у повістях „Людина” і „Царівна” та охарактеризувати основні риси жіночого письма в царині української літератури.

О. Кобилянська як представниця нової генерації зробила спробу зруйнувати панівну ідеологію в сфері культури. Завдячуючи її діяльності в українську літературу проникли такі форми і структури європейського творчого досвіду, які згодом дозволять молодшим письменникам модернізувати, осучаснити українську літературу.

Горболіс, Л. ***„…заплач над моєю долею” / Л. Горболіс // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. – № 9-10. – С. 88-98.***

Митець – це завжди загадка і завжди залишиться нею, скільки б часу не пройшло. Щоденник митця є одним з джерел, що розкриває думи, переживання, сподівання і надії, сенс життя і своє призначення в ньому. Автор широко цитує „Щоденник” Кобилянської, що допоможе глибше ознайомитися з прагненнями і пориваннями душі письменниці, відчути біль і тугу, що ними переповнювалась душа молодої письменниці, збагнути її самотність.

Свій душевний неспокій Ольга Кобилянська виповідала лише „Щоденнику”, в спілкуванні з рідними та побуті була спокійна, врівноважена і самотня.

Гоян, Я. П. ***Провісники : есе / Я. П. Гоян ; іл. В. І. Касіян ; худож. оформ. М. С. Пшінка. – К. : Веселка, 2011. – 526 с.: іл.*** [літературознавча ст. – Кобилянська Ольга Юліанівна]

Ярема Гоян – лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, заслужений діяч мистецтв України.

Письменник схвильованим художнім словом відкриває читачеві високі чуття і світлі думи, тривоги за долю України і величання її славою, диво воскресіння і здобутої волі в есе про наших світочів – будівничих храму української літератури: Григорія Сковороду, Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку, Івана Котляревського, Маркіяна Шашкевича, Панаса Мирного, Юрія Федьковича, Ольгу Кобилянську Василя Стефаника, Марка Черемшину, Михайла Коцюбинського.

Івасів, І. ***Феміністична критика та ефективність персвазії*** / ***І. Івасів // Сучасність. – 2002. − № 1. – С. 75- 82.***

Ільчук, Х. ***Чи була Ольга Кобилянська феміністкою? / Х. Ільчук // Українська мова та література в школі. − 2005. − № 46. − С. 10-14.***

Жовтуля, І. ***Від літератури до фемінізму / І. Жовтуля // Сучасність. – 2002. – № 11. – С. 84-87.***

Статті об’єднує висвітлення одного з найяскравіших періодів в історії української літератури – це кінець XIX – початок XX століття, оскільки саме у цей час з’являється жіноче письмо. У ньому втілилися емансипаційні тенденції доби, які відповідали прагненням самих письменниць. Врахування жіночого досвіду відкриває нові грані цієї епохи, а використання ґендерного аналізу руйнує традиційне бачення української літератури як соціально заангажованої, народної літератури, яка має захищати права мас.

Мельничук, Я. ***„Я на фронті не була…” : антимілітаристська новелістика Ольги Кобилянської / Я. Мельничук // Українська мова та література. – 2005. – № 46. – С. 6-9.***

Перша світова війна, що смерчем пронеслась територією Буковини, принісши руйнування її містам і селам, нещастя тисячам її людей, дала Ользі Кобилянській багато матеріалу для роздумів і узагальнень. Доля засудженого до страти безневинного вояка, трагедія батька-синовбивці, майбутнє дітей, яких

закрутив вихор війни, – ці та інші загальнолюдські проблеми домінують в антивоєнних творах белетристики.

Автор наголошує, що в художній інтерпретації проблем війни О. Кобилянська наблизилась до найталановитіших творів європейської і світової літератури того часу. В українській літературі антивоєнний цикл малої прози буковинки вирізняється неповторним творчим почерком, глибиною спостережень, тематичним спектром охоплених проблем. „Війна – це зло”, – однозначно ствердила письменниця устами героїв своїх новел та оповідань, які, без сумніву, можемо зарахувати до найбільших здобутків гуманістичної літератури.

Моклиця, М. ***Стильові домінанти творчості Ольги Кобилянської*** **/** ***М. Моклиця // Слово і час. – 2012. – № 4. – С. 52-70.***

Автор аналізує літературний процес в Україні періоду кінця XIX – початку XX століть, який являє собою складну динамічну систему. Внаслідок творчого переосмислення здобутків новітньої європейської естетики та посиленого інтересу до прадавніх міфофольклорних символів в українському письменстві виникають водночас різні парадигми художнього осягнення світу, своєрідно виявляючись у неоромантизмі, символізмі, імпресіонізмі та експресіонізмі.

У статті розглянуто взаємодію реалізму, модернізму і мелодраматизму у стильовій еволюції Ольги Кобилянської.

Павлишин, М. ***Мені не соромно отворити уст про мої чуства : неопубліковані листи Ольги Кобилянської до Осипа Маковея / М. Павлишин // Сучасність. – 2003. – № 2. – С. 127-143.***

У відділі рукописів Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка зберігається велика кількість листів Ольги Кобилянської до Осипа Маковея (176 одиниць). Опублікованими з них були тільки 67, але не всі з них були опубліковані повністю. Пропущено місця, де основним змістом були особисті взаємини з Осипом Маковеєм та почуття до нього.

Автор статті наводить багато цитат з листів, по яких можна судити про силу і глибину почуттів Ольги Кобилянської. Судячи із змісту листів, можна стверджувати, що авторка „Землі” могла мати сильні почуття та сексуальні бажання як і всі звичайні люди.

Згадує автор публікації і дослідження Соломії Павличко про листування між Ольгою Кобилянською та Лесею Українкою, цитує окремі висловлювання з неопублікованих листів і цим викликає зацікавлення в прочитанні листування.

Хмелюк, М. ***Щоденникові записи Ольги Кобилянської як авторисунок письменниці / М. Хмелюк // Слово і час. – 2011. – № 4. – С. 47-50.***

Щоденник – та частина нашого життя, яку можемо розповісти, не червоніючи – таким афоризмом американського письменника Амброва Бірса починає свою публікацію в журналі „Слово і час” Майя Хмелюк. У статті аналізуються щоденникові записи О. Кобилянської з погляду самохарактеристики автора. Перечитування щоденників наближає до розуміння жінки, що виступає одночасно сімейним, соціологічним та психологічним об’єктом. Щоденники оприлюднюють Кобилянську як тип нової жінки, для якої незаміжжя не стало катастрофою. Самостійно обравши свою життєву роль, здолала всі перешкоди на шляху до самореалізації.

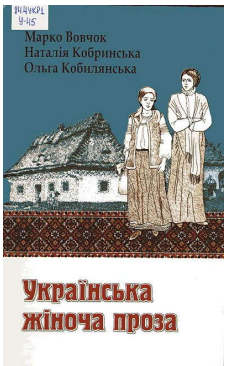

Українська жіноча проза. ***М. Вовчок, Н. Кобринська, О. Кобилянська. – Харків : Прапор, 2007. – 640 с.***

У цій книзі зібрані твори найбільш яскравих представниць трьох поколінь письменниць – Марка Вовчка, Наталії Кобринської, Ольги Кобилянської, які започаткували в українській літературі жіночу прозу, що дає можливість простежити становлення ідей звільнення жінки, а також рух поетики від зовнішніх розповідних до внутрішніх сповідальних способів подачі людини.

Їх героїні представлені у суворій реальності свого життя. Вони зосереджують увагу на вічних проблемах кохання, самоствердженні себе як особистості, правдиво відтворюють долю жінки того часу.

Додаток 6

„Шляхами життя та творчості Ольги Кобилянської”
Чайнворд

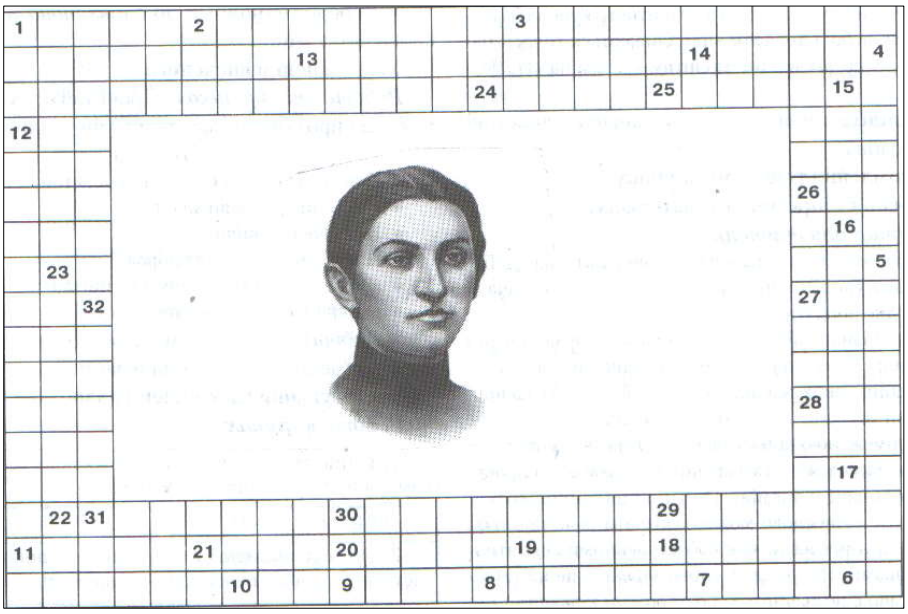

1. Алегорична замальовка О. Кобилянської.
2. На становлення Кобилянськоі великий вплив мала...
3. Високопатріотичний роман письменниці *(2 слова)*.
4. З кінця 1880-х років О. Кобилянська наполегливо вивчала культурну спадщину свого народу, виявляла дедалі більший... до його життя *(за матеріалами „Вікіпедії”)*,
5. За надзвичайну доброту і делікатність Леся Українка називала матір О.Кобилянської...
6. Ім'я Ольжиного старшого брата.
7. Як письменниця, що запровадила нові прогресивні ідеї, О. Кобилянська – „...у просторі жіночої прози”.
8. Учитель у творі „Апостол черні”.
9. Ім'я українського письменника, з яким пов'язана особиста драма О. Кобилянської.
10. О. Кобилянську називають „гірською орлицею”. Це стилістичний прийом...
11. Новела О. Кобилянської, де вона розкривала тему січового стрілецтва *(3 слова)*.
12. Художній засіб зображення неживих предметів або абстрактних явищ із наданням їм властивостей живих істот називається...
13. Прототип Рахіри у повісті „Земля” *(2 слова)*.
14. Ім'я студента-медика з повісті „Людина”.
15. Новела О. Кобилянської.
16. На пошану О. Кобилянської 1905 р. в Чернівцях вийшов мистецький..., який містив найкращі твори українських модерністів.
17. У листах до О. Кобилянської Леся Українка ласкаво називала її...
18. Слова: „Пишучи що-будь, довше чи коротше, я лише одно мала на душі – Україну, ту велику, пишну, пригноблену, сковану, її одну й нічого більше”, - можна вважати життєвим... письменниці.
19. Персонаж повісті „Царівна”.
20. Журнал, у якому О. Кобилянська виступила з нарисом „Жіноча вистава в Чикаго”.
21. Розмова між персонажами у творі.
22. Однією з головних рис, якими наділені герої творів О. Кобилянської, є любов до ближнього - ...
23. Український переклад назви новели „Valse melancolique” *(2 слова)*.

24. Новела, яку авторка написала на схилі віку.

25. Коли звістка про смерть О. Кобилянської долетіла до України, А. Малишко написав... у якому були такі слова: „Ольга Юліанівна весь свій хист віддала народові, що віддячував їй щирою любов'ю і пошаною”.

26. Мавра, породивши незаконного сина, вчинила ... і мучилася через це все життя *(„В неділю рано зілля копала...”.)*

27. Пристрасть до верхової їзди – одне з ... О.Кобилянської.

28. Художнє осмислення подій минулого, що мають конкретно-історичний неповторний зміст і колорит.

29. Виконавець ролі Івана Марка у фільмі „Царівна”.

30. Життя українського селянства наприкінці XIX ст. – це суспільно-історичний ... подій, описаних у романі „Земля”.

31. Болгарський письменник, з яким листувалася О. Кобилянська і який зорієнтував її на глибше вивчення народної поезії.

32. Дівоче прізвище сварливої та егоїстичної матері з повісті „Вовчиха”.

Відповіді

1. 1.„Видиво”. 2. Окуневська. 3. „Апостол черні”. 4. Інтерес. 5. „Святою Анною”. 6. Юліан. 7. Новатор. 8. Рибко. 9. Осип. 10. Перифраз. 11. „Зійшов з розуму”. 12. Уособлення. 13. Маріука Магас. 14. Стефан. 15. „Ніоба”. 16. Альманах. 17. „Хтосічок”. 18. Кредо. 19. Орядин. 20. „Народ”. 21. Діалог. 22. Гуманізм. 23. „Меланхолійний вальс”. 24. „Спомин”. 25. Некролог. 26. Гріх. 27. Хобі. 28. Історизм. 29. Маковійчук. 30. Контекст. 31. Тодоров. 32. Вергер.

Зміст

Сторінки біографії і творчості…….…..3

Екранізовані та інсценізовані твори О. Кобилянської…….....11

Бібліографія…….…..13

Додаток 1. Присвяти Ользі Кобилянській…….....18

Додаток 2. „Царівна української літератури”

(Усний літературний журнал)……20

Додаток 3. „Духовна квітка Буковини”. Тест-вікторина…….28

Додаток 4. „Буковинська орлиця”. Літературна вікторина…….33

Додаток 5. Літературний портрет Ольги Кобилянської (бібліографічний

огляд літератури)…….....34

Додаток 6. „Шляхами життя та творчості Ольги Кобилянської”: чайнворд.39